Стръмните български пътеки към модерността

Kamen Rikev

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

Национална конференция *Началата на българската модерност. Революционни идеи и всекидневни практики*. Регионален исторически музей – Русе, 26–27 октомври 2016 г.

На 26 и 27 ноември Регионалният исторически музей в Русе бе домакин на научната конференция *Началата на българската модерност. Революционни идеи и всекидневни практики*, посветена на редица ключови за националната история годишнини: 150 г. от откриването на железопътната линия Русе – Варна, 150 г. от организирането на Тайния български централен комитет в Букурещ, 150 г. от създаването на читалище *Зора* в Русе, 150 г. от първото театрално представление в Русе, 150 г. от рождението на естествоизпитателя Васил Ковачев, 145 г. от създаването на Русенския революционен комитет, 140 г. от Априлското въстание, 140 г. от първия музей в Русе и 50 години от откриване на Националния музей на транспорта в Русе.

Зала *Александър I* на Русенския музей събра учени и обществени дейци, изследващи зараждането на модерността в различни аспекти на българския живот от втората половина на XIX и началото на XX век. Неслучайно преобладаващата част от докладите бе свързана с града, изиграл първостепенна роля за навлизането на Новото време по българските земи.

Предвид разностранните професионални интереси на участниците и обхвата на дискутирания материал, форумът доказа ефективността на интердисциплинарните научни срещи, при които историци, културолози, фолклористи, музейни и архивни работници проблематизираха от специфични ъгли усвояването и адаптирането на европейската модерност към българските нужди и условия. Всички доклади

съдържаха явно или негласно послание за нестихваща популярност, но и за недостатъчна проученост на темата в научния и публичния живот.

Въвеждащият доклад на научния ръководител на конференцията проф. д-р Красимира Даскалова – *За началата на българската модерност* – зададе общата рамка на последвалите заседания: критичен поглед към миналото с непрестанен ангажимент към самобитните търсения и интерпретации на модерната идентичност, отличаващи българския опит от историческия и кулурен развой на други нации. Перспективата *минало – настояще*, в която миналото обхваща зората на родната модерност и епохата на социализма, а настоящето узаконява неизбежен скепсис, но и множество предизвикателства, бе силно отчетлива в докладите на проф. д-р Николай Ненов, директор на Русенския музей и организатор на конференцията – *Линията на Модерността. Образи и послания в Националния музей на транспорта в Русе*, доц. д-р Ана Лулева (Институт за етнология и фолклористика на БАН) – *Благотворителност, образование, грижа – женските дружества в модерна България*, д-р Григор Григоров (ИЕФЕМ – БАН) – *Церемониални употреби на националното знаме: символика и функции*, Искрен Великов (РИМ – Русе) – *Музеи, посветени на националното Възраждане – география и типология*, Хачик Лебикян (РИМ – Русе) – *Модерността в летоброенето (модерното летоброене). 100 години от въвеждането на Григорианския календар в България*, Николай Чакъров (Средно училище *Фридрих Шилер* – Русе) – *Методически бележки върху уроците за Априлското въстание в българските учебници по история (1980–2016 г.)*. Презентацията *Бръснарското ножче срещу бръснича* на Румен Кузов от русенското сдружение *Ретро арт* онагледи не само навлизането на модерността в родния бит, но и един от нейните куриози – произвежданите преди Втората световна война ножчета *В. Левски* на фирмата Солинген с лика на революционера.

Част от докладите настояваха върху паметта за личности и събития от миналото, чиято липса може да бъде тълкувана като белег на модерността: Красимир Кънчев (Клуб *Русчуклии*) – *Иваница Ангелов – еволюцията на революционера през призмата на модерността*, доц. д-р Атанас Колев (Русенски университет *Ангел Кънчев*) – *Жертва на модерността ли е паметта за бележитите русенци, гаснеща между скромно признание и тежка забрава*, Крум Гергицов (Драматичен театър *Сава Огнянов* – Русе) – *Театралните представления в Русе през Възраждането – корени на любовта и омразата в българските театрални страсти*. Нови факти към живота на емблематични, макар позабравени дейци от втората половина на XIX век, представиха д-р Радослав Спасов (СУ *Св. Климент Охридски*) – *Развитието на църковното движение през погледа на британската дипломация в Русе*, Стефка

Маринова (Държавен архив – Русе) – *Кредитирането на стопанските инициативи на предприемчивите русенци, отразено в търговския тефтер на Марин Янакиев (70-те години на XIX в.)*, д-р Камен Рикев (Люблински университет *Мария Кюри-Склодовска*) – *Две непознати илюстрации от Хенрик Дембицки с българска тематика*.

Русенският акцент в конференцията бе най-виден в докладите на д-р Веселина Антонова (Държавен архив – Русе) – *Участието на членовете на възрожденското читалище „Зора" във възстановяване на българската държавност*, Иван Марков (Клуб *Русчуклии*) – *Бележки към генеалогията на копривщенския възрожденски род Догановй и тяхната русенска връзка*, Теодора Бакърджиева (РИМ – Русе) – *Вилаетският вестник „Дунав" – проводник на ново, модерно отношение към здравето (1865–1877)*, Мариана Димитрова (РИМ – Русе) – *Русенското пристанище – от кота било до кота нула*, Искра Тодорова (РИМ – Русе) – *Русе и модерността*, Десислава Тихолова (РИМ – Русе) – *В началото бе музиката!*, Ренета Рошкева (РИМ – Русе) – *Приносът на училище „Христо Ботев" за развитието на спорта в Русе*, както и в два доклада – на Мая Кубратова и Венцеслав Петков от РИМ – Русе – върху хербарийните и спиртно-формалиновите колекции на изтъкнатия ботаник и зоолог Васил Ковачев (1866–1926). Преображенията в икономиката и бита в другия край на линията Русе – Варна синтезира Татяна Щерева (РИМ – Варна) с доклада *Ролята на първата железница в България за стопанското развитие на Варна и в живота на варненци през втората половина на XIX в.*

Сред безспорните достойнства на конференцията бяха както разнообразието от ракурси към модерността, така и извличането на забравени факти и документи от държавните, музейните, училищните архиви и вилаетския вестник *Дунав* (1865–1877). Форумът бе съпроводен от откриването на изложбата *Свети Димитрий Басарбовски – светец на два народа* на Музея на Софийския университет, на което д-р Радослав Спасов, автор на едноименната триезична (на български, румънски и английски) книга с исторически извори за светеца[1], разказа за българско-румънското сътрудничество при популяризирането на слабо известния български подвижник, покровител на Букурещ, и култовите места, свързани с него.

1 Спасов, Радослав; Хинковски, Симеон. *Свети Димитрий Басарбовски – светец на два народа. Сборник с документи XV–XIX век*. София: УИ *Св. Климент Охридски*, 2014, 120 стр.